

УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

*(Вступне слово ректора Ужгородського національного університету
доктора історичних наук, професора М.М.Вегеша)*

Вперше вимога про відкриття вищого навчального закладу для русинів Карпат прозвучала в 1848 р. на першому слов'янському з'їзді в Празі. Виступаючи акцентували на тому, що угорські русини повинні заснувати „горожанські, богословські і учительські семінарії, потім інститути вищі – гімназії, ліцеї, академії, політехнічну школу і університет”. В жовтні 1849 р. Адольф Добрянський запропонував відкрити правничу академію в Ужгороді. Його підтримали М.Висаник та І.Шолтес, однак австрійські власті цю ініціативу закарпатських вчених і просвітителів проігнорували. У 1869-1881 рр. А.Добрянський опублікував цілий ряд літературних творів, серед яких особливої уваги заслуговує „Проект політичної програми для Русі Австрійської” (1871). В ньому мислитель пропонував Руській Раді заснувати кафедри руської мови і літератури на філософському та юридичному факультетах Пеншянського університету, а також відкрити одну руську кафедру в Кошицькій юридичній академії.

Незважаючи на демократичний характер міжвоєнної Чехословаччини, однак й вона не спромоглася на відкриття університету для закарпатських українців. Так, уже 24 грудня 1919 р. у рішенні автономної дирекції Підкарпатської Русі було зафіксовано: „З метою розвитку нашої народної мови та народної культури директорія вважає обов'язково необхідним заснувати в Ужгороді руський університет”, на якому б діяли три факультети – філософський, правничий та теологічний. Це питання обговорювалося в Інституті педагогіки імені Я.А.Коменського, однак його експерти позитивної відповіді не дали, мотивуючи своє рішення браком у краї кваліфікованих кадрів. У 1927 р. віце-губернатор краю заявив: „Я категорично проти організації університету в Підкарпатській Русі як з міркувань відсутності матеріальної бази, так і політичних”. Чогось подібного добивався в Галичині митрополит Андрей Шептицький, хоча мова йде про більш ранні часи. З боєм у серці митрополит говорив: „Якщо університети, через піднесення і промування культури, мають такий колосальний вплив на життя людської спільноти, що в новітніх часах вони стали найбільшими й найважливішими центрами культурного й національного життя, тоді вони є потрібні передовсім і найбільше тим, хто їх ще не має...”.

Обдарована закарпатська молодь вступала на навчання до вищих навчальних закладів Праги, Брно, Братислави, Кошиць, Відня, Риму, Будапешту. Згідно офіційної статистики у 1934-1935 рр. з 31 тисячі студентів, які навчалися у вищих навчальних закладах Чехословаччини, українців налічувалося всього 1,5%. Можливо саме тому в Маніфесті Першої Української Народної Ради від 17 листопада 1938 р. вимагалось створити свою українську високу школу – університет, „щоб діти незаможних могли вчитися в середніх та високих школах”. Ще 3 травня 1934 р. П.Яцко, А.Волошин, М.Брашайко звернулися з листом до міністра закордонних справ ЧСР Е.Бенеша, в якому констатували: «Є невідкладно вказати і на те, що Підкарпатська Русь не має дотепер педагогічної академії (решта країн в республіці мають), не дивлячись на те, що справа ця могла би бути дуже легко поладжена, а то так, що український педагогічний інститут з Праги міг би бути перенесений до Ужгороду». В резолюції шостого конгресу українського учительства Підкарпатської Русі 6-7 липня 1935 р. в Ужгороді вимагалось негайне «перенесення українського педагогічного інституту з Праги й української господарської академії з Подєбрад» до Ужгороду. Аналогічне рішення прийняли делегати IV конгресу товариства «Учительська Громада», що відбувся 3 липня 1933 р. в Мукачеві.

Протягом всього міжвоєнного періоду на території краю діяла угорська іредента, антиукраїнська діяльність якої досягла своєї кульмінації в 1938-1939 рр. Закарпаття наповнили угорські агенти, які збирали підписи за приєднання краю до Угорщини, складали списки неблагонадійних, організовували саботажі, закликали до скинення законного уряду краю. Отже, ситуація була складною у всіх відношеннях. І не дивлячись на це, А.Волошин готує „Проект організації Українського Університету в Карпатській Україні”, „Закон про заснування Українського Державного Університету в Хусті”, „Меморандум в справі утворення на Підкарпатській Русі університету, а в першу чергу перенесення Українського Вільного Університету з Праги до Ужгороду”. В „Проекті” вказувалось, що „Український Університет в Карпатській Україні складатиметься з 4-х факультетів: 1) філософічного; 2) правничого; 3) господарчого; 4) медичного”. Передбачалося створити кафедри загального мовознавства, класичної філології,

слов'янської філології, української мови, української літератури, західноєвропейської літератури, всесвітнього та слов'янського мистецтва, українського мистецтва, музикології, слов'янської археології, української археології та етнографії, історії Сходу, Греції й Риму, всесвітньої історії, історії слов'ян, історії України, історії церкви (всесвітньої та української), філософії, психології, соціології, педагогіки, педагогічної психології, школознавства, гігієни, загального законодавства. 24 лютого 1939 р. А.Волошин написав текст „Закону про заснування Українського Державного Університету в Хусті”, проведення якого покладалося на Сойм Карпатської України. Однак, розгортання політичних подій в Карпатській Україні не дало можливості провести його в життя. В окупованому гортистською Угорщиною Закарпатті й мови не могло бути про відкриття українського університету.

Після визволення Закарпаття Червоною Армією восени 1944 р. з'явилася реальна нагода для відкриття в краї університету. 5 грудня 1944 р. Народна Рада Закарпатської України прийняла декрет “Про організацію вищих шкіл на Закарпатській Україні”, що дало право відомому фольклористу Петру Лінтуру написати статтю “Про державний університет”. ЦК КПЗУ та НРЗУ 20 липня 1945 р. прийняли спільну постанову про утворення університету. І, мабуть, цю дату варто б вважати датою заснування в Ужгороді університету. Згодом з'явилася спільна постанова Ради Народних Комісарів УРСР та ЦК ВКП(б)У від 18 жовтня 1945 р. Вже традиційно цей день вважається днем утворення Ужгородського університету.

Ще молодий тоді письменник Іван Чендей емоційно написав на шпальтах „Закарпатської правди”: „На сторінки історії культурного життя нашої країни золотими літерами буде записана дата відкриття державного університету. Скільки краших синів нашого народу мріяли йти далі вчитися, закінчивши середні студії. Та мало, коли на це була змога. Треба було покидати рідну землю і поступати на чужі факультети. Бідне було життя цих молодих людей, які бажали вчитись. І много раз доводилось працювати по ночах на тяжкій роботі, щоб заробити на прожиття”... І нарешті довгожданний день. Спочатку запрацювали підготовчі курси, а з 1 лютого 1946 р. за парти сіли перші студенти: приступили до занять 168 юнаків і дівчат з різних міст і сіл України, з якою наш край уже жив єдиною родиною. Навчальний процес почався на чотирьох факультетах – історичному, філологічному, біологічному та медичному.

Численні й цілком заслужені здобутки майже 14-ти тисячного колективу Ужгородського національного університету багато в чому залежать від керівного його складу – ректора, проректорів, деканів, завідувачів кафедрами. За період з 1945 до 2005 рр. обов'язки ректора університету

виконували Степан Васильович Добош (серпень-жовтень 1945), Аркадій Михайлович Курішко (1945-1949), Володимир Григорович Ткаченко (1949-1956), Іван Іванович Ленарський (1956-1961), Дмитро Іванович Чепур (1961-1977), Володимир Гаврилович Шульга (1977-1980), Володимир Іванович Лендел (1980-1988), Володимир Юлійович Сливка (1988-2004), Василь Іванович Русин (2004-2005), Микола Миколайович Вегеш (з лютого 2005 р. по цей час).

На сьогоднішній день загальна кількість студентів денного і заочного відділення, факультету післядипломної освіти та слухачів підготовчого відділення становить 10 959 чоловік. Співвідношення кількості студентів денної форми навчання, які навчалися за державним замовленням та за контрактом становило 60,5% до 39,5%. На заочній формі навчання це співвідношення закріпилося на позначці відповідно 33% і 67%. Без врахування ФПО 52% наших студентів навчалися на державному замовленні та 48% на контрактному навчанні. У порівнянні з позаминулим навчальним роком загальний контингент студентів на денному та заочному відділеннях зріс на 267 чоловік. В минулому навчальному році навчально-виховний процес забезпечувало 762 чоловіки професорсько-викладацького складу, серед яких понад 100 докторів наук, професорів та 365 кандидатів наук, доцентів, об'єднаних на 87 кафедрах. Факультетами і кафедрами проводиться певна робота по омолодженню викладацького складу. На сьогоднішній день у нас працює 209 викладачів, вік яких до 35 років (27,4%), однак я категорично проти штучного і цілеспрямованого омолодження, яке нерідко призводить до погіршення якості навчання і виховання підростаючого покоління. В університеті працює 165 чоловік професорсько-викладацького складу, які оформили пенсії у відповідності до Закону України «Про науково-технічну діяльність». Серед них 22 завідувачів кафедрами, які після оформлення пенсії працюють на контрактній основі в переважній більшості до трьох років. На сьогоднішній день серед професорсько-викладацького складу 35 чоловік, яким 70 і більше років. Ще залишається високим середній вік викладачів (48 років), доцентів (54 роки) і професорів (59 років).

Нам приємно відзначити, що на сьогоднішній день в університеті працюють 49 чоловік, які удостоєні різноманітних урядових нагород. Лише в 2005-2006 рр. орденами «За заслуги» третього ступеня нагороджені член-кореспондент НАН України В.П.Міклова і професор В.І.Смоланка. Заслуженими діячами науки і техніки України стали професори Д.І.Блецкан, С.С.Поп, І.І.Опачко і В.І.Комендар, Заслуженими працівниками освіти України професори В.І.Ярема, А.С.Головацький та доцент О.М.Гвоздяк. Професор Я.Р.Базель став Заслуженим винахідником України, а професор П.Ф.Шеремет, доцент Д.В.Криванич і І.Ю.Лавкай

Заслуженими лікарями України. Хочу також привітати професора Г.І.Меліку з присудженням йому Медалі культури Землі Верхня Австрія за великий внесок у дослідження етнічних німців Закарпаття. Розцінюю цей факт як міжнародне визнання науки в Ужгородському національному університеті.

Наприкінці червня – на початку липня завершили роботу державні екзаменаційні комісії. З 1726 студентів – випускників освітньо-кваліфікаційних рівнів «спеціаліст» і «магістр», успішно склали державні іспити та захистили дипломні роботи 1709 чоловік. Дипломи з відзнакою отримали 202 студентів (минулого року – 183). Лідерами в цьому відношенні є медичний факультет (35), факультет міжнародних відносин (22), економічний факультет (20), факультет РГФ (18) та юридичний (18). Успішність знань цьогорічних випускників склала 99%, а якість – 73,1 (минулого року відповідно 98,6% і 68,7%). 1589 студентів денної та заочної форм навчання отримали дипломи бакалавра, із них 216 чоловік дипломи з відзнакою (минулого року 183). На жаль, 40 студентів не склали, а 9 не з'явилися на іспит чи захист кваліфікаційної роботи. Успішність знань бакалаврів складає 97%, а якість – 76,6% (минулого року відповідно 96,8% і 74,7%). Загально-університетські показники у минулому навчальному році становили за зимову сесію: успішність – 76%, якість – 46%; за літню сесію: успішність – 77%, якість – 45,7%. Глибоко переконаний, що на засіданнях вчених рад факультетів необхідно детально і самокритично підійти до аналізу результатів сесій. При цьому слід визначити основні причини, що зумовлюють порівняно низьку успішність.

Професорсько-викладацький склад Ужгородського національного університету доклав усіх зусиль, щоб цьогорічна вступна кампанія, яка відбувалася за дещо іншою схемою, із використанням сканерів безпосередньо в аудиторіях, де відбувалися іспити, пройшла на належному професійному рівні. Як і минулого року всі тестові завдання були опубліковані заздалегідь. Під час вступної кампанії зафіксована одна апеляція, в той час як минулого року їх було 18. Якщо минулого року ми опублікували 25 оголошень про правила прийому до університету, то цього року тільки 3, зате надзвичайно деталізовані. Я глибоко переконаний, що ми зробили правильний вибір, коли замінили спілкування з нашими майбутніми студентами через пресу і телебачення безпосередніми виїздами в райони. Під час зустрічей із вчителями та старшокласниками ми зрозуміли, що минулорічна вступна кампанія суттєво підняла рейтинг довіри до Ужгородського національного університету. Діти та їх батьки переконалися, що мають всі шанси без перешкод поступити до найстарішого вищого навчального закладу в краї.

На 996 місць державного замовлення на денну форму навчання всього надійшло 4128 заяв, що становить 3,91 на місце. Минулого року 3881 заяв вступників на 875 місць державного замовлення (3,9 на місце). Цього року на 193 місця держзамовлення на заочну форму навчання надійшло 858 заяв, що становить 4,0 на місце. Отже, цього року зафіксовано на 858 заяв більше, ніж під час минулорічної кампанії. Якщо минулого року ми не обмежували абітурієнтів у вступі на той чи інший факультет, то цього року вони мали право визначитися з трьома факультетами. Шановні колеги, незважаючи на дане обмеження, а також на суттєве збільшення плати за навчання, збільшення кількості іспитів під час цьогорічної вступної кампанії зафіксовано майже на тисячу фізичних осіб більше, ніж минулого року.

Цього року вступні випробування проводились на 42 спеціальності 17 факультетів Ужгородського національного університету. Щодо конкурсної ситуації у 2006 році порівняно з минулорічною дозволяю назвати тільки лідерів і аутсайдерів: Туризм 13,80 (13,0). Міжнародні економічні відносини 12,48 (9,3). Правознавство 10,28 (8,9). Банківська справа 8,87 (7,6). Землепорядкування і кадастр 8,40 (6,0). Фінанси 6,89 (5,6). Економіка підприємства 6,76 (6,6). Облік і аудит 6,39 (6,6). Фізична реабілітація 6,33 (4,9). Політологія 6,33 (3,8). Соціальна робота 6,31 (4,0). Стоматологія 6,12. Найнижчий конкурс зафіксований на спеціальностях «російська мова та література» (1,56), «фізика ядра» (1,50), «фізична і біомедична електроніка» (1,44). На спеціальності «сестринська справа» другий рік поспіль – недобір. Що стосується прохідних балів, то вони збільшилися на 19 спеціальностей університету незважаючи на введення третього іспиту. Порівняно стабільними залишаються прохідні бали на спеціальності «міжнародних економічних відносин», «англійська мова та література», «правознавство», «економіка підприємства» та ін. Серед лідерів – «міжнародні економічні відносини» (51), «англійська мова та література» (49), «правознавство» (46), «німецька мова та література» (45), «фінанси» (43), «туризм» (42), «політологія» (42), «банківська справа» (42). Найнижчі прохідні бали зафіксовані на спеціальності «плодоовочівництво і виноградарство» (11) та «фізика ядра» (7). Що стосується високих балів, то найвищий (60) зафіксований в єдиному випадку. Майже повторилася ситуація з балами від 0 до 9 (близько тисячі). Серед 996 вступників, зарахованих на денну форму навчання, є 473 медалісти (минулого року 321). 72 медалісти зараховані на заочну форму навчання. Отже, всього на перших курсах наших факультетів навчатиметься 550 медалістів (минулого року 531). Під час вступної кампанії 2005 р. зарахований 61 абітурієнт з цільовим направленням. Цього року таких було 65. Приймальна комісія прийняла рішення на своєму засіданні про ліквідацію

цілових направлень у випадках, коли відсутній конкурс. 51 абітурієнт скористався пільгами, в той час як минулого року таких було 55. Студентами денної форми навчання стали 53 призерів олімпіад (минулого року – 39). Порівняно з минулорічною вступною кампанією збільшилася кількість студентів із сільської місцевості – 511 абітурієнтів на 996 місць державного замовлення. Минулого року таких було 465. Разом із контрактниками (денна і заочна форми навчання) за підсумками вступних іспитів ми зарахували 1151 особу, що проживає у сільській місцевості. Якщо в 2005 р. на спеціальності університету поступило 562 дівчини, то цього року – 565. Разом з контрактниками (денна і заочна форми навчання) дівчат виявилось 941 (минулого року 1267).

Щодо національного складу першокурсників денної форми навчання, то перед впевнено ведуть українці – 1401 студент, що навчатимуться на державному замовленні та за контрактом. За ними йдуть угорці (159 чоловік), росіяни (18), румуни (15), словаки (5) та ін. З інших областей України поступили 34 абітурієнти (минулого року 40). Випускники м. Ужгорода, що поступили до нас, проявляють найбільший інтерес до наступних спеціальностей: англійська мова та література 29 (5,5%); туризм 26 (5,0%); міське будівництво 24 (4,6%); лікувальна справа 23 (4,4%); стоматологія 21 (4,0%). Станом на 30 серпня контракт оформили 1217 абітурієнтів, що принесло університету більше 3 млн. грн. Для порівняння відзначу, що минулого року станом на 10 вересня оформив контракт 1141 абітурієнт. 28 серпня відбувся другий тур вступної кампанії, в ході якої додатково були зараховані 50 абітурієнтів. Отже, незважаючи на досить суттєве підняття плати за навчання, принаймні в порівнянні з іншими західноукраїнськими областями, оформили контракти на навчання майже на 100 абітурієнтів більше. Хоча є всі підстави бути задоволеним ходом і результатами вступної кампанії, насторожують деякі аспекти перспектив розвитку вищої освіти в краї. Для загальної інформації хочу наголосити, що у вищих навчальних закладах Закарпаття навчається 20 тисяч студентів, а в філіях – понад 10,5 тисяч. Не відкрию великої таємниці, що далеко не всі філії мають відповідний професорсько-викладацький склад та належну наукову, методичну і матеріально-технічну базу. Інша інформація: навчання однієї тисячі студентів за контрактом дає 5,2 млн. грн. Якщо всі 10 тисяч, що навчаються в філіях, є платниками, то сума наближається до 50 млн. Це і є ті кошти, які не залишаються в Закарпатті, а поступають на рахунки вищих навчальних закладів Львова, Івано-Франківська, Тернополя та інших міст, які володіють філіями в нашому краї. Ми не проти конкуренції, але вважаємо за необхідне відкриття наших консультативних пунктів у деяких районних центрах.

Навчальний процес у минулому навчальному році розпочався у цілому організовано і на належному рівні. На підставі затверджених МОН України навчальних планів своєчасно було розроблено робочі навчальні плани, складено і затверджено педагогічне навантаження кафедр, вчасно складено розклади занять тощо. При розподілі педагогічного навантаження по факультетах та кафедрах навчальною частиною було витримано єдиний підхід до розрахунку штатних одиниць, що складало 806 ставок. У вересні 2005 р. на Вченій раді університету було розглянуто питання стосовно результатів педагогічного експерименту, що проводився на історичному та хімічному факультетах у 2004/2005 н.р. з впровадженням кредитно-модульної системи. У жовтні-листопаді минулого року навчальною частиною проведена перевірка кафедр і деканатів щодо ведення технічної документації та готовності до навчального року. Практично на всіх факультетах для перших курсів у минулому навчальному році запроваджено змістові модулі з окремих дисциплін, проведено модульні контрольні зрізи, за результатами яких здійснювалася атестація студентів під час зимової та літньої сесій. На базі університету проведено міжвузівський семінар „Проблеми та перспективи впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в УжНУ”. Загалом позитивно оцінюючи майбутнє входження України до Болонського процесу, переконаний, що стара система освіти в нашій країні мала чимало позитивів, якими не міг похвалитися Захід (зокрема, фундаментальність знань). У минулому році за результатами навчання п'ять наших кращих студентів вибороли державні іменні стипендії на наступний навчальний рік. А саме: стипендія Президента України призначена студенту 4-го курсу фізичного факультету Івану Яцуку; стипендія Верховної Ради України призначена студенту 5-го курсу юридичного факультету Степану Калиноку; стипендія Кабінету Міністрів України призначена студенту 4-го курсу медичного факультету Володимиру Горзову; стипендія імені В.Чорновола призначена студентці 3-го курсу філологічного факультету Мар'яні Улиганець; соціальна стипендія Верховної Ради України призначена студентці 5-го курсу факультету міжнародних відносин Таїсії Симочко.

Ужгородський національний університет посідає третє місце в Україні після Київського і Харківського національних за розвитком науки. Це факт, який зафіксований Міністерством освіти і науки України і який не потребує коментарів.

1) Загальні показники. В 2006 р. університет бере участь у виконанні 81 наукової теми і проєктів із загальним річним обсягом 3 млн. 811 тис. грн., які фінансуються з різних джерел. Так, згідно з тематичним планом по програмах МОН за рахунок базового бюджетного фінансування виконуються 52 теми (39 фундаментальних і 13 приклад-

на) із загальним річним обсягом 3 млн. 411 тис. гривень, що на 40,6% більше обсягу 2005 року.

На сьогодні в університеті діє 29 угод на виконання наукових досліджень за рахунок спеціального фонду бюджету з річним фінансуванням на суму близько 400 тис. гривень, що майже у 2 рази більше ніж минулого року. Серед цих угод – 4 по програмах міжнародного науково-технічного співробітництва, 1 грант Президента, 1 по програмі Міносвіти, решта по господарським з підприємствами та організаціями. Основними виконавцями згаданих угод є фізики, біологи, медики та економісти. Постійними замовниками виступають Державне управління екології та природних ресурсів у Закарпатській області, Українська алергологічна лікарня в с. Солотвино, Карпатський біосферний заповідник та різні міжнародні медичні та фармацевтичні організації, які поставляють лікарські препарати, що проходять апробацію та дослідження в створеному науково-дослідному Центрі з випробування і клінічних досліджень лікарських препаратів (керівник доц. Є.С.Готько). Центром укладено 15 договорів на клінічне випробування різноманітних лікарських препаратів.

В цьому році науковцями університету направлено в МОН України 3 проекти на створення науково-технічної продукції по державному замовленню (проф. Д.І.Блецкан, д.ф.-м.н. О.М.Малінін, О.М.Шуаїбов, докторант Н.В.Бойко). Усі проекти пройшли попередню експертизу і плануються до фінансування з четвертого кварталу 2006 р. Крім того на базі Ужгородського національного університету формується програма українсько-угорського співробітництва за рахунок коштів Державного фонду фундаментальних досліджень. Вченими університету підготовлені і направлені на конкурс 5 наукових проектів з різних галузей науки. Після затвердження цих проектів НДІ кардіології перетвориться в потужний інститут, співробітники якого досліджуватимуть Закарпаття через призму археології, історії, політології, етнології та мовознавства і літературознавства.

2) Патенти та винаходи. За період з січня по серпень 2006 р. університетом отримано 39 охоронних документів, з них 18 патентів України та 21 позитивне рішення на їх видачу, а також подано 20 заявок на винаходи. Крім того, зроблений аналіз наявних охоронних документів на предмет їх першочергового використання та комерціалізації, розроблений відповідний каталог винаходів. За результатами Всеукраїнського конкурсу „Винахід-2005” науковий проект „Спосіб індивідуального дозування антациду для дітей і дорослих”, який захищений патентом України, став переможцем конкурсу в номінації „Кращий винахід – 2005” в галузі медицини та фармакології (автори – О.В. Русанівська та О.С.Сміян).

У номінації „Кращий винахід серед молоді” винахідниця О.Воробець у лютому 2006 р. стала

володаркою гранту Президента України для обдарованої молоді на реалізацію педагогічних досліджень проблем формування графічних навичок письма у молодших школярів.

Університетом продана ліцензія на використання винаходу та „ноу-хау” на застосування біопрепарату Моноспорин-ПК як засобу профілактики і терапії інфекційних бактеріальних захворювань у ветеринарії (докторант Н.В. Бойко та інші). Ліцензіат – товариство з обмеженою відповідальністю СП „Нива”. До Державного департаменту інтелектуальної власності університетом надіслано 4 заяви на ліцензійні договори щодо передачі права на використання винаходів згідно 5 патентів.

3) Виставки та конференції. В 2006 р. університет брав участь у Міжнародній виставці „Освіта та кар’єра – абітурієнт 2006” (квітень 2006 р.). Одержано нагороду у номінації „Профорієнтаційна робота серед молоді”, а також відмічено університет як один з кращих по виданню підручників та посібників нового покоління. За участь у 9 Міжнародній виставці навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні – 2006” одержано диплом Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України.

4) Публікації. В 2006 році науковцями університету видано 5 монографій, 2 підручники, 6 навчальних посібників. Велика кількість наукової продукції знаходиться на стадії випуску в університетському видавництві «Говерла», яке очолює Б.В.Досяк.

5) Аспірантура та захист дисертацій. В плані підготовки наукових кадрів високої кваліфікації в університеті функціонують 4 спеціалізовані ради по захисту кандидатських дисертацій та докторська рада з історії України та всесвітньої історії. Один докторант та 175 аспірантів працюють над дисертаціями, з яких 44 закінчують аспірантуру в 2006 р. Станом на сьогоднішній день вже захищено 12 кандидатських та 1 докторська дисертації.

6) Міжнародне співробітництво, конференції та стажування. У 2004-2005 рр. університет здійснював міжнародне співробітництво із 42 вузами згідно з підписаними договорами, 240 фахівців, аспірантів та студентів були направлені у закордонні відрядження, 20 вчених направлялися за кордон з метою наукового стажування, 25 чоловік відряджались для участі у міжнародних конференціях, семінарах, форумах. У 2004-2005 рр. університет прийняв 164 іноземних фахівців.

7) Напрямки поліпшення наукової діяльності. Серед найактуальніших проблем наукової діяльності університету слід відмітити наступні: активізація роботи по пошуку позабюджетних джерел фінансування наукових досліджень і розробок; створення університетського центру міжнародного наукового співробітництва та відкриття на його основі регіонального відділення Національного інформаційного центру України;

більш тісна орієнтація наукових досліджень на потреби об'єктів господарювання Закарпатського регіону, особливо стосовно прикладних розробок.

Виховна робота у нашому університеті має багаті традиції, вона пишається відомими здобутками, а тому одним із основних завдань у сфері виховної роботи є збереження апробованих форм та методів, ефективність яких вивірена часом. Не побоюся назвати стрижневим у виховній роботі університету інститут академнаставництва. Академнаставник по суті стає найріднішою особою для студента, який часто, окрім нього, більше нікого рідного у цьому місті не має. Тому кожен академнаставник зобов'язаний не лише організувати виховну роботу на рівні академгрупи, а й встановити тісні довірливі контакти з кожним студентом, йому студент має вірити, до нього має звертатися за порадою. Вважаю, що абсолютна більшість академнаставників відповідають цим високим вимогам, вони багато працюють над урізноманітненням форм і методів роботи. Очевидно, для кращої координації зусиль академнаставників та деканатів на факультетах доречно відновити роботу рад академнаставників, яка буде визначати пріоритети виховної роботи. Координаторами виховної роботи у рамках факультетів виступають заступники деканів з виховної роботи. Дещо неочікувано, але, за моїми спостереженнями, активнішими щодо форм і методів виховної роботи є заступники деканів природничих факультетів – біологічного, медичного, економічного, хімічного, сподіваємось, що й заступники деканів гуманітарних факультетів наступного навчального року порадують університет не лише системною роботою у себе на факультетах, а й яскравими, змістовними загальноуніверситетськими заходами.

Після університетських аудиторій гуртожиток стає другим за важливістю осередком виховної роботи серед студентської молоді університету. У серпні минулого року ми затвердили комплексну програму „Гуртожиток – наш дім”, яка покликана була підвищити ефективність виховної роботи серед студентів, мешканців гуртожитків. Ця програма загалом виконується. Велику виховну та роз'яснювальну роботу серед мешканців гуртожитків проводить дирекція студмістечка. Лише протягом цього навчального року директором студмістечка С.Г.Соловйовим та його заступником, комендантами гуртожитків було проведено персональні бесіди з 284 порушниками правил внутрішнього розпорядку. Протягом цього навчального року 218 мешканців гуртожитків порушували правила внутрішнього розпорядку, принаймні такі порушення зафіксовані працівниками студмістечка.

Зрозуміло, що весь тягар виховної роботи у гуртожитках не можна перекладати на органи студентського самоврядування та студмістечка. Це добре розуміють на медичному та біологічному факультетах. Я проаналізував записи у журналах

відвідання гуртожитків і виявилось, що від початку цього календарного року викладачі медицини здійснили 64 відвідання гуртожитку №2 (кожен другий день), і судячи із записів відвідували студентів, проводили вечори, читали лекції. Викладачі-біологи відвідували (індивідуально і колективно) гуртожиток 20 разів, фізики – 14, хіміки, математики, економісти – 7-8 разів, факультет ФГФ – 4 відвідання. Натомість історики та філологи мають лише по одному відвідуванню і то у передноворічну ніч, у юристів останнє відвідання гуртожитку відбулося 27 жовтня 2005 р., а записів викладачів факультету міжнародних відносин взагалі не вдалося відшукати. Навіть, якщо припустити, що не всі викладачі роблять записи у журналі відвідувань, наведена статистика змушує не лише задуматися, а й вжити конкретних заходів на відповідних факультетах. Пам'ятаючи про прикрий трагічний випадок, що трапився у грудні минулого року зі студентом фізичного факультету у гуртожитку №2, ми зобов'язані активізувати виховну роботу у гуртожитках, тримати її під пильним наглядом.

Актуальним завданням є за допомогою університетських депутатів міськради добитися заборони торгівлі спиртними напоями у трьох кафе поблизу гуртожитків на Студентській набережній. Щоб дозволити студентів стало змістовнішим, треба знайти за можливе до початку наступного навчального року відремонтувати студентський клуб „Стрімер”, а потім на його базі проводити змістовні, цікаві студентські заходи, з чим, сподіваємось, студентський профком справиться з честю. Позитивний вплив на навчання та дозвілля студентів справило б підключення гуртожитків до мережі Інтернет, власне йдеться про обладнання тут своєрідного інтернет-кафе і попередні розмови з лідерами студентського профкому уже проводилися, нині лише справа за коштами, однак віримо, що їх вдасться відшукати.

Загальновідомо, яка важлива роль відводиться студентському самоврядуванню: указ Президента України, ухвали колегиї міністерства освіти і науки зобов'язують нас всіляко сприяти розвитку студентського самоврядування. У нашому університеті функціонує кілька студентських організацій, які традиційно виконують значний обсяг виховної роботи. Найавторитетнішою у цьому плані є, звичайно, студентська профспілка. На чолі з В.Марцинівим ця організація не лише дбайливо зберігає традиційні форми проведення виховних заходів на зразок „Міс УжНУ”, а активно шукає нові – „Містер УжНУ”, акція „Допоможемо дітям”, де опікуються дітьми Чинадівського дитбудинку, дискусійний клуб „Метаморфози”, акція „Святий Миколай”, озеленення гуртожитку у рамках „Зелений паросток майбутнього” тощо. Ще у вересні минулого року організаційно оформився студентський парламент, ректорат покладав великі надії на ефективність роботи цієї структури, однак

досі про себе заявило лише відділення культури СП, очолюване А.Любкою. Необхідно поживити роботу студентського парламенту, який разом з студентським профкомом має стати основним координатором виховної роботи з боку студентів.

Важлива ділянка виховної роботи в університеті покладена на СЦД „Ювентус”, що, серед іншого, засвідчує й факт обговорення діяльності цього підрозділу університету на ученій раді у жовтні минулого року. Протягом лише цього навчального року на базі „Ювентуса” було проведено близько 80 культурно-просвітніх та розважальних акцій. При „Ювентусі” працює 7 гуртків, 18 команд КВК, вокальна студія, секція карате, в яких охоплено близько 300 студентів. Певну роботу проводить і Центр соціальних служб. Це значний доробок, проте основне завдання, яке було поставлено нами у доповіді на серпневій Ученій раді, виконано не повністю – „Ювентус” ще не став головним осередком виховної роботи в УжНУ. Є тут як об’єктивні, так і суб’єктивні причини (віддалене розташування від гуртожитків, брак техніки, слабо працює опалення, на факультетах не все зроблено, щоб подолати інертність певної частини студентства, не завжди вдається організувати по справжньому цікаві заходи тощо).

Привернула увагу студентства та викладачів університету діяльність „Мовної служби”, яка була заснована у кінці квітня минулого року на чолі з доцентом Т.М. Розумик. Вона покликана пропагувати високі зразки мовної культури, робити моніторинг щодо дотримання чинного українського законодавства у сфері мовного будівництва, словом сприяти утвердженню української мови як державної – і з цими завданнями вона справляється.

Ужгород справедливо називають студентським містом, бо питома вага студентської молоді у структурі населення міста щороку зростає, чому сприяє поява нових вишів та розширення існуючих. На жаль, студенти різних навчальних закладів спілкуються, як правило, випадково, у неформальній обстановці, тоді як глибше знайомство зі специфікою ВНЗ та майбутнього фаху криє у собі значний виховний потенціал. Тому упродовж 2005-2006 рр. було здійснено ряд реальних кроків до налагодження таких партнерських відносин із Закарпатським художнім інститутом, Академією дизайну, Художнім коледжем ім. А.Ерделі, бо саме студенти та викладачі цих вишів здатні, на наш погляд, привнести новий струмінь, нові форми роботи у естетичне та патріотичне виховання наших студентів, що засвідчила, наприклад, виставка „Світ української писанки та вишивки”, проведена у середині квітня на базі медичного та економічного факультетів.

Значний виховний потенціал криється у налагодженні тісних контактів з обласними організаціями творчих спілок – письменників, журналістів, художників. У співпраці із Закарпатсь-

кою організацією спілки письменників України необхідно на базі університету відродити роботу літературної студії, яка має давні, багаті традиції та дуже вагомий здобутки. Є всі підстави кваліфікувати плідною співпрацю УжНУ та видавництва „Гражда”, що відбувається на підставі угоди, укладеної 22 лютого 2006 р. Згідно з нею „Гражда” зобов’язується створювати позитивний імідж університету, а дітищем такої співпраці стала підготовка двох фільмів про УжНУ – „Хочемо правди” та „УжНУ: грані й рубежі”, перший з яких транслювався на всеукраїнських каналах. У планах нашої співпраці зі студією „Гражда” – підготовка кіноарисів про фундаторів університету, а також упорядкування кіноархіву, зокрема матеріалів В.П.Угрина, переведення його у цифровий формат.

Не піддаючи сумнівам той факт, що лівова частка зусиль має бути спрямована на виховну роботу серед студентства, наголосимо, що потребує систематизації та певної активізації й культурно-пізнавальна робота серед викладачів та співробітників університету. У цьому напрямку, як відомо, певну роботу проводить профком університету, однак резерви тут невичерпані. Звичайно, гордістю нашого університету є хорова чоловіча народна капела „Боян”, яка не лише гідно репрезентує наш університет в Україні та світі (Дрогобич, Угорщина), а активно пропагує хорове мистецтво в УжНУ. Однак проблеми є і в капелі, вона потребує неофітів, бо лише так можна забезпечити наступність цього прославленого колективу. (В ухвалу ученої ради варто внести окремий пункт щодо поповнення „Бояна”, заохочення його членам).

Найвищими спортивними досягненнями нашої університету вважаю друге місце на Кубку світу в Чехії та Швейцарії фристайлівця Станіслава Кравчука, присудження Габріелі Знік звання майстер спорту міжнародного класу та вихід жіночої гандбольної команди «Карпати-УжНУ» на Єврокубки. Команда, яку нещодавно очолив заслужений тренер Росії Віктор Рябих, 13-15 жовтня в Ужгороді боротиметься за дві путівки до наступного етапу змагань з командами «Іскудер» (Туреччина), «Панатінаїкос» (Греція) та «Флері» (Франція). За підтримки місцевих уболівальників, у тому числі студентства, сподіваємося на перемоги «Карпат-УжНУ» і на міжнародній арені.

Основні завдання на 2006-2007 навчальний рік:

1. Вдосконалювати кредитно-модульну систему як складовий елемент Болонського процесу на всіх без винятку факультетах університету. Домагатися від викладачів високої якості подачі лекційних курсів, об’єктивного оцінювання знань студентів, за правило має слугувати гасло: «кращий викладач той, який повністю і доступно виклав матеріал, якого поважають, а не бояться студенти і в якого низький відсоток незадовільних оцінок на іспиті». Викладач університету – не тільки контролер рівня знань студентів, а той, що вчить.
2. Науковий по-

тенціал університету повинен бути спрямований на залучення позабюджетних коштів, відкриття нових грантів, а керівництво нашого вишу буде робити все для того, щоб сприяти творчій роботі наших вчених, преміювати їх за конкретні результати. 3. Негайне відкриття вчених рад по захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів докторів фізико-математичних та філологічних наук. Наскільки нам відомо, необхідна документація вже підготовлена. 4. Відкриття нових спеціальностей «психологія», «лісова справа», «міжнародні відносини» та факультету митної справи. 5. Домогтися, щоб виховна робота в університеті врешті-решт набула системного характеру, під чим розумію тісну співпрацю ланок деканат – академнаставники – студентський профком – студентський парламент – залучення батьків

і громадськості. 6. При допомозі Українського уряду, Закарпатської обласної державної адміністрації вирішити проблему перенесення або будівництва нового корпусу університетської бібліотеки. Після того, як греко-католицька церква розпочала капітальний ремонт фасаду бібліотеки, робота в ній для студентів у значній мірі паралізована. 7. Завершення створення внутрішньої університетської комп'ютерної мережі, яка сполучить між собою ректорат і всі деканати; введення до комп'ютерної бази даних всіх особистих справ викладачів, співробітників і працівників університету; створення на першому поверсі ідальні потужного Інтернет-центру, підключеного до провідних бібліотек, який нам дозволить заповнювати тимчасову напіввідсутність бібліотеки.

ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІАЛИ

№1

Організація університетів. Організація академічних установ. Організаційний закон

Факультети складаються з учительського збору і іматрикульованих студентів. Учительський збір окремого факультета складається з усіх звичайних і надзвичайних професорів, приватних доцентів цього факультета і вчителів в тіснішій значінню сего слова.

Вчителі в тіснішій значінню сего слова викладають не галузі наук, але предмети з обсягу мистецтва, техніки, або живі мови для практичного їх вивчення а не з наукового становища. Члени учительського збору одного факультету, які бажають викладати дисципліни з обсягу наук іншого факультету повинні мати на це згоду останнього. А якщо нема в цьому згоди рішає Сенат, який може відкликатися до міністерства освіти.

З учительського збору виділяється Рада факультета, як безпосередньо кермуюча його влада. Рада факультета складається зі всіх звичайних і надзвичайних професорів, тільки число останніх не повинно перевищати половини перших. А якщо прийде такий случай, тоді вступають із надзвичайних професорів до Ради тільки ті, які в літах служби є старші.

Щоби інтереси приватних доцентів були заступлені, то двох з них засідають все в Раді і мають дорадчий голос у всіх біжучих справах. Вони повинні щонайменше два семестри вчити а як є таких більше то всі вибирають поміж себе двох як своїх заступників на оден рік. Рада факультета вибирає щороку з числа звичайних професорів голову, що називається деканом.

У виборі беруть участь також оба доценти, що сидять в Раді. Для дійсности виборів потрібна абсолютна більшість голосів; в разі неотримання ніким з кандидатів абсолютної більшості після двох голосування, приходить до тісніших

виборів поміж двома кандидатами, що отримали релятивно найбільше число голосів. Коли і ці вибори після двохразового повторення не дадуть абсолютної більшості, рішає тоді академічний Сенат щодо вибору між двома кандидатами.

Попереднього декана можна вибрати знова. Відмовитись від посади декана без пояснення підстав може лишень попередний декан, інші особи повинні пояснити причини своєї відмови. Про ці причини вирішує голосуванням Рада факультета без дискусії. Якщо причини не будуть взяті на увагу Радою, заінтересована особа може подати відклик до Сената, який розв'язує справу остаточно.

З Ради професорів вибирається академічний Сенат.

Сенат складають ректор, проректор, декани і продекани, також по одному додатковому члену від Ради кожного факультету. Ці додаткові члени вибираються радою відповідного факультету при нагоді вибору декана на 3 роки. Вони можуть походити також із надзвичайних професорів. Якщо хто із додаткових членів виступить, може бути вибраний еще раз. В разі відмовлення поступається так, як при виборі декана.

Ректора вибирається щороку з числа звичайних професорів обох факультетів. Попереднього ректора можна вибрати знова. Ректора вибирають Ради професорів з двома доцентами. В тій цілі вибирає Рада з поміж себе чотирьох членів, яких два мусять бути звичайними професорами а два інші можуть бути надзвичайні професори або доценти. Всі члени збираються під проводом уступаю чого ректора і вибирають нового ректора цим самим порядком, що є вказане для вибору декана. Відмовитись від посади без пояснення причин мо-

же лишень попередній ректор. Інші особи повинні додати причини своєї відмови і загалом поступається так як при виборі декана. Уконститування академічних установ відбувається в другій половині передостаннього місяця шкільного року.

Вибрані особи приступають до виконання своїх обов'язків вісім днів перед початком нового шкільного року; до того часу фунгують давніші уряди а святочне відкриття-інавгурація відбувається з початком нового шкільного року.

В разі відсутності ректора його заміняє професор, а даліше декани по старшинству професорської служби; в разі відсутності декана його заміняє продекан, даліше звичайні професори по старшинству професорської служби. Коли особи, що займають в університеті урядові посади, на довгий час перешкоджено в урядуванні, то тут має рішати Рада або Сенат, чи потрібний новий вибір, чи заступництво.

Раду факультета скликає на засідання декан (надзвичайні і звичайні). До круга ділання Ради належать всі питання наукового і учебного характеру зокрема всі ті справи, які не належать виключно до академічного Сенату. А передовсім до кожного факультета належать: 1) піклування про повноту викладів з обсягу наук факультета і право подавати внески на кандидатів професорських до міністерства освіти, даліше укладання плану викладів для кожного семестра в такому вигляді, щоб кожний слухач міг у установленний термін прослухати у своїх професорів всі потрібні предмети; 2) піклування про існуючі при факультеті семінари, лабораторії, інститути, наукові збірки і т.д.; 3) догляд над студіями записаних на факультеті слухачів; 4) надавання докторських ступінів іменем університету; 5) видавання наукових оцінок з обсягу наукових предметів, які до них належать.

Кожний член Ради є обов'язаний з'являтися на засідання Ради а в разі неприсутності подати пояснення. Вибачність, чи не вибачність тих пояс-

нень постановлює Рада без дискусії, про що і записується до протоколу. Не явиться хтось з професорів три рази за порядком без оправдання, то декан має право його письменно візвати, а якщо і це останнє не допомагає, донести Академічному Сенатові. Для дійсности постанов Ради факультета необхідна присутність не менш половини загального числа членів. При кінці кожного семестра відбуваються засідання членів факультета скликані деканом, на яке запрошуються також всі доценти і вчителі. Зібрані мають право заявляти Раді свої бажання і робити внесення щодо науцання і дисципліни. Над протоком цього засідання має висказати свою думку Рада професорів на другім засіданні і подати внесок до міністерства.

Декан як голова факультета і предсідатель Ради професорів є відвічальний за сповнення всіх законів і постанов і тому його обов'язком є доглядати сповнення тиз законів і постанов, на всякі хибі звертати увагу, в разі потреби звідомлять Сенат. Має він рівнож дбати о правильне переведенне докторських іспитів.

Сенат є найвищою урядовою установою університету. Круг його ділання складають всі справи адміністративного, научного і дисциплінарного характеру як також всі справи передані йому законами, статутами, привілеїями і фундаціями. Він має нагляд над всім, що належить університету. Він має право поглянути і в справи Ради професорів, йому підчинений весь персонал, над яким рішає він всі дисциплінарні справи. Що до слухачів, то виконує їх в обмеженім об'ємі.

Сенат скликає на засідання ректор, який в них і головує. Обов'язковість для членів Сената з'являтися на засідання нормується правилами №15. Засідання Сената є дійсні в разі присутности не менш як половини його членів. Справи рішаються звичайною більшістю голосів присутних.

Ректор як голова Сената має ті самі права у відношенні до Сенату, що і декан у відношенні до Ради професорів.

№2

Меморандум в справі утворення на Підкарпатській Русі університету, а в першу чергу перенесення Українського Вільного Університету з Праги до Ужгороду

Підкарпатська Русь відчуває брак високого шкільництва на своїй території. Від часу перевороту аж до тепер на Підкарпатській Русі не повстала жадна висока школа. В час перевороту існували на її території чи в безпосереднім сусідстві чотири правничих академії високого шкільного типу, а саме: в Сиготі, Кошицях, Шаріш-Потоку та Пряшеві; вони перестали існувати і не заміщені іншими. Доки вони існували, вони були приступні завдяки територіальній близкості, але мали мадяризаций ний характер. По закриттю тих академій наша молодь має проходити високу шкільну науку в значній далечині від краю в мові братнього Чехословацького Народу, але не в своїй

рідній мові. Тим наша народність і культура підцінюється зі сторони інших народностей, насамперед зі сторони тих, що живуть межи нашим людом. Хочемо вірити, що на двадцятилітній ювілей прилучення нашого краю до республіки, дасться зробити кінець через утворення свого Університету з факультетами правничим, філософічним, богословським та прикладної господарки (агрономії з узглядненням лісівництва і гідротехніки). В першу чергу і негайно мають бути отворені факультети правничий і філософічний.

Наша земля в минулому давала зі свого лона таких визначних людей науки, які розносили свої знання далеко за межі свого краю перед 100 рока-

ми. М.Балудянський, котрий був першим ректором Петербургського Університету, П.Кукольник та Орлай, котрі були першими директорами ліцею в м. Ніжині на Україні, Венелін, що учив у Софії; невдовзі перед переворотом на Університеті в Будапешті визначалися вчені Годінка, Стрипський та Бонкало. Політичний режим Угорщини не дав їм можливості прикласти своїх знань до розвитку науки в рідному краї і рідною мовою. В наш час, ставши перед необхідністю здійснити у себе просвітній осередок, ми в забрудненні здійснити його власними силами.

На щастя в Празі вже від 1921 року є чинним Український Вільний Університет, який хоч є приватною установою, але взорованою і веденою за статутами Старославного Карлового Університету в Празі. На ньому зобов'язують ті постанови внутрішньої організації та відносин між академічними владами та слухачами, які зобов'язують і на Карловому Університеті в Празі.

Український Вільний Університет був заснований групою високо шкільних професорів австро-угорських і українських університетів у Відні. В осени того самого року за згодою світлої пам'яті Президента-Визвольника і тоді міністра закордонних справ, а нині Пана Президента Д-ра Едуарда Бенеша, був перенесений до Праги, де тоді було найбільше зібрано Української академічної молоді. Це перенесення сталося на основі постанови Міністерства Закордонних Справ Ч.С.Р. з дня 16 вересня 1921 р. ч. 291.045/21 політ. від. і з дня 30 вересня 1921 р. ч. 35.319/21 през. політ. і Міністерства Шкільництва і Народної Освіти Ч.С.Р. з дня 5 жовтня 1921 р. ч. 92.477/21 і згідно з постановами Академічного Сенату та поодиноких факультетів Карлового Університету. Пан Президент-Визвольник і Пан міністр закордонних справ, нинішній Пан Президент, стали високими протекторами Українського Вільного Університету і Пан Президент не відмовляє своєї високої моральної і матеріальної підтримки Університетові і по сей день.

В Українському Вільному Університеті за 17 років його чинності здобуло освіту сотки української молоді та велике число молоді інших народностей. За той час видано 110 докторських дипломів і габілітовано шерг молодих кваліфікованих учених сил, що займають катедри в самому Українському Вільному Університеті, чи на українських високих школах за кордоном Ч.С.Р., особливо в Богословській Академії у Львові – проф. д-р. К.Чехович, д-р. Я.Пастернак, д-р. В.Залозецький. Ряд професорів з Українського Вільного Університету покликаний до Університетів у Варшаві, на Радянській Україні, в Букурешті, в Америці і т.д.

Український Вільний Університет працює в Празі в складі двох факультетів: факультету права і суспільних наук і філософічного факультету, має

достаточну фахову наукову і студентську книгозбірню і склад власних наукових видань.

Світлої пам'яті Президент-Визвольник, приймаючи депутацію професорів Українського Вільного Університету в кінці 1922/23 шкільного року, що прийшла зложити Панові Президентові подяку, приобіцяв свою протекцію Українському Вільному Університетові і на далі, висловив своє задоволення з діяльності Університету і додав проречисті слова, що це є Університет народу, який одною своєю частиною входить у склад Чехословацької Республіки.

Цим словам Пана Президента-Визвольника прийшов час здійснитися і Підкарпатська Русь буде користатися з Українського Вільного Університету в Празі по перенесенню його з Праги до Ужгороду, про що багато разів виносилися резолюції різних з'їздів та конгресів на Підкарпатській Русі.

Український Вільний Університет, що проробив таку велику службу еміграції, може послужити ще народові Підкарпатської Русі. В шкільнім році 1937/38 в ньому було: професорів ординарних 22, екстраординарних 4, приватних доцентів 8, суплент 1 і лекторів 4, разом 39. По перенесенню до Ужгороду склад його професури почне поповнятися місцевими особами з високою освітою, що вже можуть габілізуватися, а з числа найздібнішої місцевої молоді виховає кадри молодих наукових сил, які габілітує згідно з існуючими в Ч.С.Р. академічними законами і правилами.

При тому Університетові може зформуватися також Богословський факультет, чому послужать кадри канонічного права, церковної історії та філософії.

Згадані вище три факультети потребують в інтересах господарського розвитку краю доповнення факультетом прикладного господарства, а саме: агрономічним з углядженням при тім лісівництва і гідротехніки. З огляду на релятивно малу кількість населення Підкарпатської Русі та з уваги на фінансові труднощі було-би економніше, замість двох високих шкіл – Університету і Політехніки – перенесши Український Вільний Університет з Праги до Ужгороду та поповнивши його четвертим факультетом, – обмежитися на Підкарпатській Русі лиш одним Університетом. Практика деяких країн знає випадки, коли в Університетах засновуються чи то окремі катедри прикладних наук, чи то цілі відділи та факультети технічного характеру. Розширення університетів відділами прикладного характеру бачимо напр. в Бельгії, Польщі, подекуди в Німеччині.

Першу професуру факультету Прикладного Господарства можна скласти з числа професорів недавно зліквідованої Господарської Академії в Подєбрадах, що об'єднана в спілці професорів У.Г.А., яка від 1932 року провадить Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання, де між іншим студіює також і молодь з

Підкарпатської Руси. Українську Господарську Академію було засновано декретом Міністерства Хліборобства з дня 16 травня 1922 р. ч. 35.168-1а, виданого на підставі закону з дня 9 квітня 1920 р. ч. 281 зб. з. і р. Ч.С.Р. Була це восьми семестрова приватна висока школа з трьома факультетами: агрономічно-лісовим, економічно-кооперативним та інженерним. За 13 літ свого існування вона випустила 557 інженерів різних фахів та дала багаті вислідки наукової праці своєї професури. Перший її професорський склад був скомплектований з українців-емігрантів, українських професорів, з додержанням принятих на високих школах Ч.С.Р. правил, і чужиз високих шкіл, а поповнювався далі з фахівців, що визначилися своєю науковою і практичною діяльністю. Отже за професурою Української Господарської Академії стоїть багатолітній педагогічний і науковий досвід.

Нашому краю дотепер бракує будь-якого наукового осередку. Здійсненням предкласеного проєкта такий осередок би створився і благодійно впливав би на різні сторони духового і матеріального життя краю – в напрямку всебічного його піднесення.

Це наше домагання свого Університету між іншим відповідає параграфу 39-му народностного статуту, що пропонується владою Республіки. Той параграф гласить: «Якщо досягають державні гороями якоїсь народности такої кількості, на яку у остатніх горожан народности чеськословенської припадає пересічно одна висока школа певного типу з чеськословенською викладовою мовою, то мається завести високу школу того ж типу з мовою навчання тієї народности».

У громадян Чехословацької народности одна висока школа з чехословацькою мовою навчання, як довідуємося про те з урядової статистики припадає пересічно на 690 тис. душ, при тім деякі з них мають п'ять факультетів і навіть десять відділів; один факультет евентуально відділ високої школи – припадає на 220 тис. душ населення Чехословацької народности.

Української людности на рік 1930 офіційний перепис налічив після народности 568.941 д. (дата переменшена), по вірі 730.639. Прибавивши до цих дат 2 проценти річний приріст получимо нашої

людности на р. 1939 за народністю 660 тис., а по вірі 848 тис. душ. Отже, на основі згаданого параграфу 39 ми масмо право на одну високу школу з чотирма факультетами.

Те право стане ще виразнішим, коли порівняємо на скільки душ а) Чехословацької народности і б) нашої Підкарпатсько-Української припадає пересічно один високошколяк:

У Чехословацької народности на 534 душ

У Німецької 529

У Жидівської 200

У Української: пропорційно народностної кількості на 2200 душ, релігійної 2825.

З того бачимо, що стан високої освіти Українського люду в Ч.С.Р. від чотирьох до шести раз гірший, ніж у народности Чехословацької, і в 11-14 раз ніж у жидівської.

У нас нема недостатку у майбутніх послухачах. Самі лише середні школи різних типів в Підкарпатській Руси року 1937/38 мали на останніх річниках 463 д., а порівнюючи незначна кількість тих, що здобувають високу освіту зясується віддаленість високих шкіл від рідного краю. Майбутній Університет на Підкарпатській Руси правдоподібно буде мати від 1500 до 2000 душ студентів.

Ми є свідомі труднощів фінансових і організаційних, що зустрінуть реалізацію Університету з чотирьох факультетів на Підкарпатській Русі. Зразу би здійснити програму було-б тяжко; практично могла би пійти ось в якій послідовности: насамперед переноситься з Праги Український Вільний Університет. Для цього з початку потрібно тільки згоди відповідних міністерств і перш усього Міністерства Шкільництва і Народної Освіти, також згоди Канцелярії Президента Республіки, як установ, які між іншим фінансово удержують Український Вільний Університет в Празі. Існуючого бюджету Університету вистарчить на перший рік (два семестри) функціонування Університету в нових умовах; починаючи з третього семестру мали би настати деякі поповнення його бюджету. В наступних роках дійшло би до розширення Університету іншими факультетами.

№3

Український академічний комітет Проект організації Українського Університету на Підкарпатській Україні

Проект виробила Комісія Українського Академічного Комітету в Празі і затвердила Управа Комітету на своєму засіданні 27-го жовтня 1938-го року

Український Університет на Підкарпатській Україні складається з трьох факультетів: 1. Філософічного, 2. Правничого, 3. Господарського. Передбачається можливість пізніше організувати ще кілька факультетів.

А. Філософічний факультет

Складається з катедр загальних та відділів: Гуманітарного і Природничого:

І. Загальні катедри:

1. філософії
2. психології
3. соціології
4. педагогіки
5. педагогічної психології
6. школознавства
7. гігієни
8. загального законодавства

II. Відділ гуманітарний:

9. загального мовознавства
10. класичної філології
11. славянської філології
12. української мови
13. української літератури
14. західно-європейської літератури
15. всесвітнього й словянського мистецтва
16. українського мистецтва
17. музикології
18. славянської археології
19. української археології й етнографії
20. історії Сходу, Греції й Риму
21. Всесвітньої історії
22. історії славян
23. історії України
24. історії церкви (всесвітньої й української)

III. Відділ природничий:

25. біології, фізіології й натурфілософії
26. геології й палеонтології
27. мінералогії, петрографії й кристалографії
28. ботаніки
29. зоології
30. антропології
31. географії
32. хемії (органічної, неорганічної, фізичної)
33. кліматології й метеорології
34. математики
35. аналітичної геометрії
36. теоретичної механіки
37. астрономії
38. фізики
39. нарисної геометрії з проєкційною

Лектури:

1. музикознавства та диригентури
2. грецької мови
3. латинської мови
4. італійської мови
5. німецької мови
6. французької мови
7. англійської мови
8. фізичного виховання

Б. Правничий факультет

Складається з таких кафедр:

1. загальної науки права
2. філософії права
3. історії римського права
4. історії українського права
5. церковного права
6. міжнародного права
7. державного права
8. адміністративного права
9. цивільного права й процесу
10. кримінального права й процесу
11. фінансового права
12. торговельного й векселевого права
13. політичної економії
14. статистики
15. кооперативного права
16. судової медицини (спільно з медичним факультетом)

В. Господарський факультет

I. Відділ Економічно-Кооперативний

1. народне господарство
2. статистика (може бути спільно з правничим факультетом)
3. економічна географія
4. економічна і соціальна політика
5. фінансова наука (може бути спільно з правничим факультетом)
6. приватна економія
7. соціологія (може бути спільно з філософським факультетом)
8. державне і міжнародне право (може бути спільно з правничим факультетом)
9. адміністративне право (спільно з правничим)
10. приватне право (спільно з правничим)
11. кооперація
12. товарознавство

II. Агрономічно-Лісовий

1. ботаніка (може бути спільно з філософським факультетом)
2. зоологія
3. мінералогія й геологія
4. метеорологія й кліматологія
5. ґрунтознавство
6. загальне хліборобство
7. спеціальне хліборобство
8. скотарство
9. сільськогосподарське машинознавство
10. геодезія
11. сільськогосподарська економія і громадська агрономія
12. лісівництво
13. лісове господарство

III. Сільськогосподарської промисловості

1. фізика (може бути спільно з філософічним факультетом)
2. математика
3. теоретична і прикладна механіка
4. машинознавство
5. будівельна механіка
6. будівництво
7. меліорація й гідротехніка
8. механічна технологія
9. шляхи
10. неорганічна і аналітична хемія
11. органічна хемія (може бути спільно з філософічним факультетом)
12. фізична хімія
13. хемічна технологія 1
14. хемічна технологія 2

Г. Медичний факультет

1. фізика (може бути спільно з філософічним факультетом)
2. хемія (теж)

3. біологія
4. анатомія
5. гістологія
6. фізіологія
7. паталогічна анатомія
8. експериментальна патологія
9. фармакологія
10. внутрішні хвороби
 - а) пропедевтика
 - б) клініка внутрішніх хвороб
11. психіатрія та неврологія
12. педіатрія
13. хірургія
14. поліжництво та гінекологія
15. венеричні та шкірні хвороби
16. офтальмологія
17. гігієна та бактеріологія
18. судова медицина
19. хвороби вуха, горла, носа
20. хвороби зубів і ротової поротнини
21. бальнеологія і радіотерапія
22. соціальна гігієна і евгеніка

№4

Проект меморандума Його Екселенції Панові Міністрові Шкільництва і Народньої Освіти в Празі

Український Вільний Університет в Празі, утримування якого зі субвенції Міністерства Шкільництва і Народньої Освіти а до року 1938 і Президента Республіки в 1932 році перебрало за-сноване з ініціативи того же Міністерства Товариство Прихильників УВУ в Празі, що виконавчим органом має Кураторію та її Президію, з 1940/41 шк. року вступає в двадцяту річницю свого існування.

Заснування Українського Вільного Університету в Празі має своє історичне значіння.

В тому часі, коли в Галичині, окупованій Поляками – переведено систематичне і безоглядне нищення української культури – коли на львівському Університеті зліквідовано всі так тяжко виборені катедри з українською викладовою мовою., – а українською молоддю, що протестувала проти цього – заповнювано тюрми – коли та молодь, що хотіла уникнути такої долі – шукала свого пристановища серед братнього чеського народу – в тому часі чеська влада не лише дозволила на заснування Українського Університету та кількох інших культурно-научних інституцій – але й дала широко закресну матеріальну поміч для Українського Університету а зокрема для української молоді.

Під той час, так критичний для українського народу, давала чеська влада для української молоді високих шкіл – стипендії, що доходили аж до 500.000. – місячно – а були виплачувані до рук Допорогового Комітету для помочи українській високо шкільній молоді, якого головою був тоді університетський професор др. Я.Бідло, а касіером тодішній університетський професор др. Я. Капрас

– нинішній Міністр Шкільництва і Народньої Освіти.

Цього світлого часу з історії чесько-українських взаємин український нарід ніколи не забуде.

Лежить це отже в культурному інтересі так українського як і чеського народу, щоби Український Вільний Університет в Празі продовжував свою діяльність.

На протязі свого існування УВУ виконував визначну працю не тільки для української культури, виховавши молоду генерацію вчених і тисячі слухачів, а й займав поважне місце в славістичнім осередку Праги.

Міжнародні події останнього року значіння УВУ побільшили. Окупація Карпатської України мадярами не тільки унеможливила перенесення туди УВУ, що було вже вирішено, а й пригнало до Праги нову хвилю карпато-української еміграції.

Зі старшої генерації університетська колегія поповнилася трьома професорами (др. А.Волошин, інж. В.Чапля і доцент-суплент др. І.Панькевич); молодша ж збільшила собою кадр слухачів на обох факультетах УВУ. Окупація ж Західної України більшовизмом принесла тій частині України, яка теж розраховувала на перенос до себе УВУ чи на перебрання частини професорського складу, антинаціональне шкільництво і видалила на еміграцію українські культурні сили, з них бувші студенти і абсолювенти львівського університету зголошуються на УВУ в Празі. Німецька Державна Влада дала коло 100 стипендій українській молоді в Берліні для студій в Німецькім Університеті: позатим кілька разів відвідали УВУ в Празі пів урядові

і урядові особи, збирали інформації про УВУ. У всіх випадках заступники УВУ висловлювалися за полишення УВУ в Празі.

Вважаємо доцільним, як в інтересах Українців так і чеського народу, аби УВУ міг у Празі і за змінених умовин продовжувати свою чинність і просимо о ласкаве внесення до нового державного бюджету на 1941 рік на чинність УВУ субвенції Міністерства Шкільництва і Народньої Освіти.

На 1940 рік було Високим Міністерством уділено 235.000 корон, за що висловлюємо глибоку подяку.

Кураторія просить, по мірі можливости, на наступний двадцятий рік існування, тобто на 1941 календарний рік звишити цю суму на 300.000 корон, а то з огляду на незначні платні персоналу та поступового зростання дорожнечі, як і на те, що до УВУ прийшли декотрі професорські сили з Варшави і з Карпатської України. Дуже були би ми вдячні, коли б Міністерство Шкільництва і Народньої Освіти визначило і відповідне число стипендій для найбільш бідних слухачів УВУ.

З висловом глибокої пошани

За ректорат УВУ

За Кураторію Т-ва